

5. Батчиков С. Глобализация — управляемый хаос. — Режим доступа: http://derzava.com/art_desc.php?aid=177. — Загл. с экрана.
6. Перкинс Д. Исповедь экономического убийцы / Д. Перкинс. — Москва : Претекст, 2007.
7. Лепский В. Становление стратегических субъектов: постановка проблемы // Рефлексивные процессы и управление. — Том 2. — № 1. — 2002. — С. 5—23.
8. Князева Е. Синергетика: нелинейность времени и ландшафты коэволюции / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов. — Москва : КомКнига, 2007. — С. 145—155; Князева Е. Н., Курдюмов С. П. Основания синергетики. Синергетическое мировидение / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов. — Москва : Ком-Книга, 2005. — С. 132—141.
9. Карякин В. Геополитика третьей волны: трансформация мира в эпоху Постмодерна / В. В. Карякин. — Москва, 2013. — 432 с.

Обоснована точка зрения, что технологии "управляемого хаоса" — это новый неконтролируемый международными организациями вид оружия мас-

сового поражения, инструмент в миропроэктной борьбе. Рассмотренные начальные посылки, методологические основы и задания концепции "управляемого хаоса". Особое внимание уделено заданию разрушения субъектности развития. Проведен анализ использования технологий "управляемого хаоса" в разрушении субъектности развития стран.

There's a justified view that the technology of controlled chaos is a new, not controlled by international organizations, type of mass destruction, the tool in the global project struggle. There were studied initial assumptions, methodological foundations and objectives of the concept of controlled chaos. Special attention was paid to the destruction problem of development subjectivity. It was made the analysis of the use of the controlled chaos technology in the destruction of subjectivity countries.

Надійшла до редакції 10 лютого 2017 року

ВИДАТНІ ДІЯЧІ ТА ВИЗНАЧНІ ПОДІЇ

УДК 378.091.113-051(477.54-25)ХДАК(092)

Наталія Кушнарєнко,
доктор педагогічних наук,
професор,
проректор з наукової роботи ХДАК

Світлана Євсєєнко,
провідний бібліограф
інформаційно-бібліографічного
відділу бібліотеки ХДАК

Портрет ученого в публікаціях: бібліометричний аналіз наукового доробку В. Шейка (до 75-річчя від дня народження)

На основі бібліометричного аналізу вперше вивчено науковий доробок В. Шейка — відомого українського вченого-культуролога, одного із засновників та лідерів культурології як наукової галузі, культурологічних студій і наукових шкіл культурологічного профілю в Україні, вітчизняного дослідника з найвищим рейтингом за показником цитування праць.

Ключові слова: бібліометричний аналіз, наукова діяльність, наукові публікації, гуманітарні науки, культурологія, В. Шейко, Харківська державна академія культури.

Актуальність теми. У сучасному інформаційному суспільстві та суспільстві знань зростає значення науки. Її плідному розвитку сприяють як наукові школи — неформальні та формальні творчі об'єднання дослідників-однотемників, послідовників і прихильників теоретичних парадигм, концепцій, поглядів знаного лідера-засновника, так і непересічні вчені-особистості, котрі не лише активно продукують і реалізують власні креативні ідеї, збагачують новим знанням науку, а й успішно здійснюють підготовку нових поколінь наукових і науково-педагогічних кадрів, ефективно презентують у світовому академічному просторі творчі надбання українських учених.

До таких яскравих особистостей належить Василь Миколайович Шейко, котрому в травні 2017 р. випов-

нюється 75 років, — знаний український учений-культуролог, доктор історичних наук, професор, заслужений діяч мистецтв України, член-кореспондент Національної академії мистецтв України, ректор Харківської державної академії культури (ХДАК), один із засновників культурології як наукової галузі, культурологічних студій і наукових шкіл культурологічного профілю в Україні, вітчизняний дослідник з найвищим рейтингом за цитат-індексом (показником цитування). Його життєвому і творчому шляху присвятили праці такі відомі діячі науки, як Ю. Богуцький, М. Каністратенко, Н. Кушнарєнко, Ю. Павленко, Г. Чернявський, М. Яковлев та ін. [2; 3; 4; 8; 9]. Однак науковий доробок В. Шейка ще ґрунтовно не висвітлений, що зумовлює об'єктивну потребу аналізу

дослідницького надбання, результативності його наукової творчості, внеску в розвиток нового наукового знання. Цьому сприяє дієвий арсенал наукометричного, інфо-метричного, бібліометричного, вебо-метричного та інших методів аналізу, що вможливають об'єктивний вимір не лише потенціалу, а й зафіксованих реальних здобутків ученого в науковій сфері.

Мета статті — визначення рівня результативності наукової творчості В. Шейка, створення своєрідного "портрета" вченого в публікаціях за допомогою дослідницького потенціалу бібліометричного аналізу з урахуванням загальноприйнятих індикаторів оцінки: загальна кількість публікацій, їх видова, семантична, аксіологічна, географічна, організаційно-фірмова структури, частота посилань, індекс цитувань авторських праць, максимальне цитування однієї праці, індекс Хірша тощо.

Виклад основного матеріалу. Вперше проаналізовано авторський потік нонелектронних (традиційних друкованих) та електронних видань, доступних у

мережі Інтернет на початок 2017 р. Зважаючи на значний обсяг публікацій В. Шейка — понад 770 назв, введено певні обмеження мікропотоків: до уваги не взято газетні статті, а також редагування науковцем матеріалів численних міжнародних і всеукраїнських наукових конференцій як членом оргкомітетів. За невизначеності в Україні єдиних середніх значень бібліометричних індикаторів для вчених гуманітарного профілю, за "еталонні" прийнято середні показники, наведені в статті І. Войцехівської [1], які, звісно, є певним чином умовними, оскільки вимоги до даних продуктивності науковців з часом змінюються. У табл. 1 подано кількісні показники діяльності В. Шейка порівняно із середніми показниками.

Одним із базових критеріїв оцінки результативності наукової діяльності вченого є загальна кількість його публікацій.

Згідно з підрахунками, майже за півстоліття (46 років) активної творчої діяльності (1970—2016 рр.) В. Шейко видав друком 587 наукових публікацій, тобто в середньому щорічно 13 праць, що майже втричі перевищує середній показник (4,5) і свідчить про високу наукову продуктивність ученого.

Таблиця 1

Бібліометричні індикатори оцінки наукової творчості В. Шейка

Ч. ч.	Назва індикатора	Показники творчості В. Шейка	Середній показник
1.	Вік ученого на час першої публікації	28	23
2.	Вік ученого на час видання першої монографії	37	38
3.	Період між першою публікацією та монографією	9	15
4.	Кількість публікацій до виходу першої монографії	24	31
5.	Вік ученого на час захисту кандидатської дисертації	29	28
6.	Вік ученого на час захисту докторської дисертації	60	40
7.	Період між захистом кандидатської та докторської дисертацій	31	13
8.	Кількість публікацій між захистом кандидатської та докторської дисертацій	203	36
9.	Середньорічна продуктивність ученого	13	4,5
10.	Кількість публікацій у перше творче десятиліття	25	19
11.	Кількість монографічних видань	15	7
12.	Кількість статей у періодичних виданнях	276	5
13.	Кількість рецензій	14	16
14.	Наукове редагування	40	20

Серед загальноновизнаних показників перспективності молодого науковця є початок його активної академічної діяльності. Наукові здібності В. Шейка виявилися ще в студентські роки, але перша публікація відбулася 1970 р. у 28-річному віці, коли він після закінчення Харківського державного інституту культури навчався в аспірантурі Інституту історії СРСР АН СРСР у Москві. Свій науковий хист молодий дослідник виявив у незвичний спосіб — опублікував в одному з найавторитетніших на той час журналів Радянського Союзу "Вопросы истории" рецензію на фундаментальне монографічне дослідження "Советская интеллигенция (История формирования и роста. 1917—1955 гг.)" (Москва: Мысль, 1968. — 432 с.), в якій висловив ґрунтовні критичні зауваження авторам — відомим на той час радянським ученим. У цьому

яскраво виявилася неординарна особистість ученого. Наукова спільнота відразу відчула в молодому науковцеві високий творчий потенціал, наукову добросовісність, сумлінність, перспективність дослідника.

На час видання першої монографії В. Шейкові виповнилося 37 років, що в межах середнього показника (38 років). Період між першою публікацією та монографією — 9 років, що значно нижчий від середнього показника (15 років). Це свідчить про серйозне ставлення вченого до представлення власних наукових здобутків у монументальних наукових працях, особливо зважаючи на складність опублікування монографічних праць у 1980-ті рр.

В. Шейко захистив кандидатську дисертацію у 29 років, ще до закінчення аспірантури, а докторську — у 60 років, через 31 рік після кандидатської, що,

звісно, перевищує середній показник періоду між захистом кандидатської та докторської дисертацій (12 років). Однак наукова активність ученого між захистом кандидатської й докторської дисертацій суттєво зростала. Про це свідчить загальна кількість оприлюднених тоді праць (203), що значно перевищує середній показник (36). Відповідальний, вимогливий до себе, учений певний час зволював із захистом готової докторської дисертації, не відчуваючи в цьому особливого сенсу, оскільки уже мав високий авторитет у наукових колах. Захищені під його керівництвом 14 дисертацій — 1 докторська і 13 кандидатських, наявність численних аспірантів, докторантів, послідовників і прибічників його наукових поглядів, ідей, концепцій доводять: В. Шейко започаткував власну наукову школу з культурології, став її лідером, заклавши методологічний фундамент наукових досліджень означеної предметної галузі.

Переконливим показником високого творчого потенціалу вченого, виняткової наукової продуктивності, здатності генерувати нові ідеї, концепції, публікаторської активності є аналіз видової, семантичної, хронологічної, географічної, організаційно-фірмової структури його друкованих праць. Вивчення наукового доробку В. Шейка за найважливішими критеріями оцінки наукових показників свідчить: як дослідник він є найпродуктивнішим ученим, його наукове визнання відбувається паралельно з нарощенням творчої діяльності.

Аналіз видової структури мікропотуку друкованих праць В. Шейка (табл. 2) свідчить, що він є автором 587 публікацій. Найбільший відсоток становлять статті в наукових періодичних, продовжуваних виданнях та неперіодичних збірниках — 276 назв (47%). На другому місці — методичні матеріали — 92 назви (15,7%). На третьому — праці наукового редагування — 78 назв (13,3%). На четвертому — тези та матеріали міжнародних і всеукраїнських конференцій — 66 назв (11,2%). На п'ятому — підручники,

навчальні посібники — 42 назви (7,2%). На шостому — наукові монографічні праці — 15 назв (2,6%). На сьомому — опубліковані рецензії — 14 назв (2,4%) та ін. Результати інтерпретації статистичних даних свідчать, що автор надає пріоритет написанню наукових статей у професійних фахових виданнях і тез доповідей на численних наукових конференціях міжнародного і всеукраїнського рівнів — 342 назви (58,3%). Тобто, як справжній учений прагне оперативного оприлюднення й апробації власних креативних ідей, залучає до наукової дискусії, в котрій, як відомо, досягається істина. Він сприяє збагаченню нового знання у відповідній галузі через оригінальність своїх висловлювань і критичне мислення. Підтвердженням є мікропотік рецензій, а також редагованих ученим праць — 92 назви (15,7%).

Особливістю наукового доробку В. Шейка є те, що як професор, науковець, причетний до освітнього процесу, він чітко засвоїв і ефективно використовує одне з основних правил вищої школи: студентська аудиторія є першим опонентом дослідницьких напрацювань викладачів ВНЗ. Програмні та навчально-методичні видання (15,7% його публікацій), свідчать про прагнення вченого всіляко сприяти підвищенню ефективності освітнього й наукового процесу у вищій школі України загалом і у ХДАК зокрема.

Вагомим показником наукової творчості В. Шейка є кількість фундаментальних книг — монографічних праць, підручників, навчальних посібників — 57 назв (10%), що не лише узагальнюють попередні знання, а вирізняються інформативністю, повно відбивають авторитетну авторську позицію. Цілеспрямоване її обстоювання свідчить про високий рівень сформованості вченого, здатного не лише якісно експертувати, а й успішно продукувати власні креативні, методологічно виражені ідеї, робити їх доступними для широкого наукового й освітянського загалу. Ці показники творчості вченого викликають повагу та захоплення.

Таблиця 2

Видовий розподіл публікацій В. Шейка

Ч. ч.	Види друкованих публікацій	Усього	%	1970/1979	1980/1989	1990/1999	2000/2009	2010/2016
1.	Монографії	15	2,6	1	1	1	9	3
2.	Статті в наукових періодичних, продовжуваних виданнях, неперіодичних збірниках	276	47	10	12	32	132	90
3.	Рецензії	14	2,4	3	7	—	1	3
4.	Тези, матеріали наукових конференцій	66	11,2	5	9	22	13	17
5.	Підручники, навчальні посібники	42	7,2	—	1	15	16	10
6.	Навчально-методичні видання	92	15,7	4	7	13	42	26
7.	Наукове редагування	78	13,3	—	1	13	40	24
8.	Дисертації	2	0,4	1	—	—	1	—
9.	Автореферати дисертацій	2	0,4	1	—	—	1	—
Усього		587	100	25	38	96	255	173
10.	Дисертації, захищені під керівництвом В. Шейка					1 канд.	7 канд., 1 доктор.	5 канд.

Не менш важливе значення для створення портрета В. Шейка як ученого має семантична структура його публікацій. Звісно, ці аналітичні підрахунки є умовними — одна й та сама праця може належати одночасно до двох або й більше тематично-змістовних напрямів. Тому до уваги взято не лише зміст публікації, а й її концептуальне спрямування.

Зважаючи на семантичний склад обраного мікропоточку, сфера наукових інтересів відомого дослідника є доволі широкою, що пов'язано з гуманітарною, суміжною проблематикою. В. Шейка цікавлять загальноісторичні, джерелознавчі, наукознавчі, культурологічні, мистецтвознавчі, соціокомунікативні питання. Значну увагу він приділяє психоаналізові, вивченню проблем інформатики, аналізує їх у публікаціях, досліджує питання розвитку в Україні документознавства, книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства, висвітлює особисте бачення проблеми ідентифікації наукових шкіл культурологічно-мистецького і бібліотечно-інформаційного спрямувань. У його публікаторській діяльності чільне місце посідають праці, присвячені ініційованим ученим і введеним у науковий простір України двом новим науковим галузям — "культурологія" та "соціальні комунікації". Він активно публікує програмні матеріали щодо перспектив розвитку вищої галузевої освіти і науки в Україні загалом і в ХДАК зокрема в контексті світової та європейської інтеграції, утілюючи в них як професіонал власне авторитетне бачення. Однак, як свідчить аналіз тематичного спрямування основних праць — численних монографій, підручників і навчальних посібників (табл. 3—4) — пріоритетною в його наукових інтересах можна вважати проблематику, умовно систематизовану в порядку зменшення кількості книжкових видань: історія художньої культури (14); історія та теорія культури (13); наукознавство (9); культурологія, історія української культури (8); вища освіта (6); інформатика (6); загальноісторична тематика (1). Отже, в науковій творчості В. Шейка в межах означеного предметного поля можна виокремити як стабільну, так і змінювану проблематику, яка постійно актуалізується завдяки наполегливій праці вченого щодо продукування істинного знання. Загалом, видовий і тематичний аналіз публікацій В. Шейка доводить, що для його наукової творчості характерні широка проблематика, видове і жанрове розмаїття. Яскраво вирізняється проблематика, присвячена дослідженню теоретико-методологічних засад культурологічних досліджень.

Хронологічний розподіл публікацій В. Шейка, зміна їх параметрів за тривалий період спостереження (1970—2016 рр.) підвищують прогностичні можливості бібліометричної моделі портрета вченого, надають чітке уявлення про динаміку підвищення його публікаторської продуктивності упродовж творчих десятиліть (табл. 2, 5).

Детальний аналіз динаміки потоку публікацій В. Шейка поетапно, майже за півстолітню добу, за творчими періодами (чотирма десятиліттями й остан-

німи сімома роками) надає можливість констатувати, що впродовж першого десятиліття (1970—1979 рр.), після захисту кандидатської дисертації, він опублікував 25 наукових праць (4,3%). Серед них: 1 монографічна, 10 статей у наукових періодичних і продовжуваних виданнях, 3 рецензії, 5 тез і матеріалів наукових конференцій, 4 навчально-методичні видання, 1 дисертація, 1 автореферат дисертації. Для "початкового етапу" творчої продуктивності цей показник є доволі високий.

Таблиця 3

Монографічні праці В. Шейка за тематикою

Ч. ч.	Тематична рубрика	Кількість публікацій
1.	Загальноісторична	1
2.	Культурологія, Історія української культури	8
3.	Вища освіта	6
Усього		15

Таблиця 4

Підручники, навчальні посібники В. Шейка за тематикою

Ч. ч.	Тематична рубрика	Кількість публікацій
1.	Наукознавство	9
2.	Історія та теорія культури	13
3.	Історія художньої культури	14
4.	Інформатика	6
Усього		42

Таблиця 5

Загальна кількість публікацій В. Шейка за творчими десятиліттями

Ч. ч.	Творчі десятиліття	Кількість публікацій
1.	1970/1979	25 (4,3%)
2.	1980/1989	38 (6,5%)
3.	1990/1999	96 (16,4%)
4.	2000/2009	225 (43,55%)
5.	2010/2016	173 (29,5%)
Усього		587 (100%)

Упродовж другого десятиліття (1980—1989 рр.) вийшли друком 38 публікацій (6,5%), які посіли важливе місце у творчому доробку означеного періоду. Це: 1 монографія, 12 статей у збірниках і журналах, 7 рецензій, 9 тез доповідей, 1 підручник, 7 навчально-методичних матеріалів, 1 праця за його редагуванням.

Щодо третього десятиліття (1990—1999 рр.), то варто відзначити значне підвищення публікаторської активності дослідника — 96 назв (16,4%). Саме тоді опубліковані 1 монографія, 32 статті, 22 тези доповідей, 15 підручників і навчальних посібників, 13 навчально-методичних видань, 13 праць за його науковим редагуванням. Це десятиліття також було доволі активним і плідним.

Четверте десятиліття (2000—2009 рр.) позначилося піднесенням наукової творчості вченого, збільшенням обсягу авторського потоку наукових праць

майже вдвічі порівняно з попередніми періодами — 255 назв (43,5%). Вийшли друком 9 монографій, 132 наукові статті, 1 рецензія, 13 тез доповідей, 16 підручників і навчальних посібників, 42 навчально-методичні матеріали, 40 праць за науковим редагуванням ученого. Усі показники четвертого періоду суттєво перевищують подібні показники за минулі роки. Він є найпродуктивнішим у розвитку мікропоту публікацій науковця.

Закономірність збільшення публікаторської активності В. Шейка виявилась і в останні сім років (2010—2016 рр.), ще до закінчення десятирічного терміну, який триває понині. Опубліковано 173 праці (29,5%): 3 монографії, 90 наукових статей, 3 рецензії, 17 тез доповідей, 10 підручників і навчальних посібників, 26 навчально-методичних матеріалів, 24 праці за його науковим редагуванням. Знаючи хист, наукову плідність ученого, можна з упевненістю стверджувати, що наступне десятиліття на творчій ниві науковця буде найуспішнішим.

Отже, аналіз динамічних індикаторів дав змогу виявити високу наукову продуктивність ученого майже за півстолітній хронологічний період, з'ясувати такі основні тенденції його публікаторської активності: потік наукових праць суттєво збільшується паралельно з підвищенням наукового потенціалу дослідника, відповідно зростають його авторитет у світовому і вітчизняному науковому й освітньому середовищі, потреба у наукових думках, ідеях, концепціях, поглядах, які актуалізуються з розвитком предметної сфери, про що свідчать високі показники перевидань і цитованості його праць.

Вивчення організаційно-фірмової структури наукового доробку В. Шейка дало змогу, по-перше, виявити весь перелік періодичних і продовжуваних видань, в яких найчастіше публікує праці вчений; по-друге, наукові зв'язки дослідника; по-третє, ареал розсіювання авторських публікацій у порядку зменшення (табл. 6). В. Шейко використовує ареал авторитетних періодичних і продовжуваних видань України для оприлюднення власних наукових статей. Пріоритетними можна вважати: фахові збірники наукових праць ХДАК "Культура України" (83 публікації) та "Вісник Харківської державної академії культури" (36), наукові часописи "Вісник Книжкової палати" (22) та "Український історичний журнал" (15), науковий щорічник "Культурологічна думка" (8), часопис "Вопросы истории СССР" (6), збірник наукових праць "Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна" (5) та ін. В. Шейко співпрацює з багатьма професійними виданнями, зокрема й сучасними українськими. Він є також головним редактором або членом редколегій більшості з них.

Слід зазначити, що друковані видання В. Шейка широко цитуються, фіксуються в кожний момент часу в наукових показниках цитованої літератури, картах науки, оглядах літератури з теми, що підтверджує суттєвий внесок ученого у розвиток науки.

Вагомим свідченням авторитетності вченого-лідера, його високого наукового потенціалу, дослід-

ницької продуктивності, критерієм оцінювання ефективності діяльності є показник цитованості його праць вітчизняною і світовою академічними спільнотами. У цьому дослідженні викладено також попередні результати е-бібліометричного аналізу ступеня цитування наукового доробку В. Шейка.

Таблиця 6

Ареал організаційно-фірмової структури статей В. Шейка

Ч. ч.	Назва періодичного чи продовжуваного видання	Кількість статей
1.	Культура України : зб. наук. пр. / ХДАК	83
2.	Вісник ХДАК : зб. наук. пр.	36
3.	Вісник Книжкової палати	22
4.	Український історичний журнал	15
5.	Культурологічна думка	8
6.	Вопросы истории СССР (Питання історії СРСР)	6
7.	Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна	5
8.	Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв	4
9.	Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського	4
10.	Вопросы истории	2
11.	Схід-Захід: іст.-культурол. зб.	2
12.	Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв	2
13.	Архіви України	2
14.	Сіверянський літопис	2
15.	Дніпропетровський історично-археологічний збірник	2

Е-бібліометричний портрет В. Шейка створено на джерельній базі сервісу системи Google Scholar (Google Академія) — відкритої наукометричної бази даних наукових публікацій, лідера пошукових систем Інтернету, а також інформаційно-аналітичної системи "Бібліометрика української науки", створеної у 2014 р. у Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського, яка віддзеркалює доробок науковців і дослідних колективів з усіх галузей знань на основі Google Scholar, розширює аудиторію, сприяє контролю якості публікацій, моніторингу розвитку наукового середовища.

Е-оприлюднення наукового доробку В. Шейка розпочалося у 2015 р., коли на платформі Google Scholar уперше було розміщено його бібліометричний профіль, персональну веб-сторінку, своєрідну візитну картку, тобто здійснено е-декларування результатів наукової діяльності вченого, що стали загальнодоступними у відкритому веб-комунікаційному просторі й засвідчили суспільству внесок дослідника в науку, допомогли отримати неупереджене уявлення про його інтелектуальний потенціал. Дата аналізу ресурсу — початок квітня 2017 р.

Найрелевантнішою з погляду ідентифікації вченого є перша сторінка профілю, на якій зазначено

прізвище, ім'я, по батькові, фото, афілізацію, тобто належність до Харківської державної академії культури, кафедри культурології та медіа-комунікацій, коло наукових інтересів у сфері культурології, історії та теорії культури, адресу електронної пошти, загальну кількість й індекс цитувань праць.

На момент дослідження в Google Scholar міститься інформація про 140 праць В. Шейка, яка відбиває лише невелику частку (24%) усієї кількості його публікацій, що зумовлено значним запізненням презентації наукового доробку автора у веб-просторі (2015). У типологічному сенсі це монографії, підручники, навчальні посібники, статті в наукових фахових виданнях України та ін. На 49 праць (35%) здійснено посилання.

Свідченням високого інтелектуального потенціалу В. Шейка, виняткової значущості його доробку для наукового загалу є загальна кількість посилань та індекс цитувань наукових праць. В. Шейко має такий сумарний показник цитувань праць: усього — 798, h-індекс — 9, i10 — 6. У рамках проекту "Бібліометрика української науки" з'ясовано, що за галузевою ознакою (культурологія, історія та теорія культури) 798 — найвищий показник. У географічному зрізі він посідає перше місце серед 150 зареєстрованих у системі культурологів України, а також харківських дослідників культури, випереджає за кількістю посилань за відомчою ознакою, посідаючи перше місце серед колеґ-культурологів (27 осіб), котрі працюють в установах і закладах, підпорядкованих Міністерству культури України. За інституціональною ознакою очолює рейтинг викладачів-культурологів Харківської державної академії культури тощо. Загальне число цитувань відбиває кількість посилань на публікації вченого в реферованих наукових періодичних виданнях. Високий показник цитування є офіційним визнанням дослідника у науковому середовищі та підтверджує беззаперечний авторитет В. Шейка. Наявність у Харківській державній академії культури вченого, котрий має високий індекс цитування, свідчить про ефективність і результативність цього ВНЗ загалом. Отже, В. Шейко — беззаперечний лідер культурологічного простору України.

Серед широкого набору індикаторів оцінки цитування публікацій одними з основних вважають індекс цитування та індекс Хірша. Індекс цитування — середнє число посилань на одну публікацію. В цьому разі він становить у середньому 16 цитувань, що є високим показником для праць гуманітарного спрямування. Індекс Хірша (h-індекс) — показник для оцінки наукового внеску автора, базований на співвідношенні кількості публікацій і цитувань цих публікацій. Він визначається як максимальне число посилань для такої самої кількості публікацій і дає змогу виокремити з наукового доробку вченого найвагоміші праці. Значення h-індексу у В. Шейка дорівнює 9, тобто кожну з дев'яти праць цитували не менше дев'яти разів на момент виміру. Це означає також, що в автора може бути будь-яка кількість публікацій, у тому числі і високоцитованих, однак серед них виділяються для розрахунку лише збалансовані за

частотою цитування праці (з рівним чи більшим числом посилань). Зважаючи на викладене, констатуємо, що В. Шейко — високоцитований учений-гуманітарій.

Цікавою для академічної спільноти є аксіологічна (ціннісна) структура публікацій В. Шейка за їх ціннісними властивостями, що забезпечує диференційоване оцінне ставлення до них споживачів, а також рейтинг цитувань окремих праць дослідника. Вони вможливають виокремити ядро найкращих праць, титульних творів, значущість яких уже визнана у професійному середовищі, про що свідчить їх високоцитованість.

Першу сходинку посідає підручник "Організація та методика науково-дослідницької діяльності" (485 посилань), другу — монографія "Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації (друга половина XIX — початок XXI ст.)" (65), третю — навчальний посібник "Історія української культури" (43), четверту — навчальний посібник "Культурологія" (15), п'яту — монографія "Вища освіта в країнах Заходу: соціальні та етичні аспекти" (11), шосту — стаття "Інформаційна цивілізація: проблеми становлення і розвитку" (10), сьому — монографія "Еволюція художніх і літературних об'єднань України: історико-культурологічний вимір" (9), восьму — стаття "Освіта в інформаційній цивілізації" (9), дев'яту — навчальний посібник "Історія української художньої культури" (9). Індекс цитувань інших публікацій дослідника — від 1 до 7, вочевидь, і надалі зростатиме.

Висновки. Динаміка цитувань наукового доробку з 2002 до 2012 рр. свідчить про тенденцію посилення інтересу до праць В. Шейка, пік цитувань — відповідно 2011, 2012, 2014, 2015, 2016 рр., що збігається з роками найвищої наукової активності вченого, відзначається неперервністю й одночасністю процесів генерації й передачі нових знань упродовж наукової діяльності, відбиває діалектичну орієнтованість його академічної творчості, різнобічність наукових інтересів, спрямованість на продукування об'єктивного наукового знання. Значному поширенню праць та ідей ученого сприяють інтенсивний розвиток культурології як наукової й навчальної дисципліни, відносно молододі та перспективної наукової галузі; розгортання культурологічних студій; збільшення кількості докторських і кандидатських дисертацій та інші об'єктивні чинники, що зумовлюють пріоритетну орієнтацію на використання наукових концепцій В. Шейка як фундаментальної методологічної бази сучасних культурологічних досліджень в Україні та світі. Бібліометричний аналіз наукової творчості В. Шейка свідчить: згідно із загальними критеріями оцінки творчих показників учений належить до науковців високого рангу, входить до кола високопродуктивних дослідників з широкою науковою проблематикою, його праці мають найвищий рейтинг посилань і цитувань у галузевому науковому й освітньому просторі. Праці культурологічного спрямування є своєрідною візитною картою вченого, презентують особистість В. Шейка як яскравого представника вітчизняної інтелектуальної еліти у світовому науково-освітньому просторі.

Щиро вітаємо ювіляра! Бажаємо щастя, міцного здоров'я, творчого натхнення, примноження наукових здобутків, успіхів на ниві вищої освіти України!

Список використаної літератури

1. *Войцехівська І.* Бібліометричний аналіз наукової творчості академіка В. С. Іконникова / І. Войцехівська // *Бібліотечний вісник* — 1999. — № 3. — С. 42—48.
2. *Каністратенко М. М.* Василь Миколайович Шейко (до 70-річчя з дня народження ректора Харківської державної академії культури) / М. М. Каністратенко, Н. М. Кушнарченко // *Культура України* : зб. наук. пр. / Харків. держ. акад. культури. — Харків, 2012. — Вип. 37. — С. 4—16.
3. *Каністратенко М. М.* Видатний культуролог: [до ювілею ректора ХДАК В. М. Шейка] / Микола Каністратенко, Наталя Кушнарченко // *Освіта*. — 2012. — 25 квіт. — С. 4.
4. *Каністратенко М. М.* До 70-річчя доктора історичних наук, професора В. М. Шейка / М. М. Каністратенко, Н. М. Кушнарченко // *Український історичний журнал* — 2012. — № 3. — С. 228—231.
5. *Лідери України* : інформ.-біогр. каталог / Міжнар. імідж. програма "Лідери ХХІ століття". — Харків, 2011. — 343 с.
6. *Почесні імена України: еліта держави* / [редкол.: Плав'юк М. В. та ін.]. — Київ : Логос Україна, 2011. — 255 с.
7. *Харківська державна академія культури: до 85-річчя з дня заснування* : колект. моногр. / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури. — Харків : ХДАК, 2015. — 199 с.

8. *Шейко Василь Миколайович* : (до 70-річчя від дня народж.) : біобібліогр. покажч. / Харків. держ. акад. культури, Б-ка ; [уклад.: С. В. Євсеєнко, О. М. Левченко, О. С. Хижна ; наук. ред. Н. М. Кушнарченко]. — Харків : ХДАК, 2012. — 212 с. — (Видатні педагоги Харківської державної академії культури).
9. *Яковлев М.* Василь Шейко: до 70-річчя від дня народження / Микола Яковлев // *Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки* : зб. наук. пр. / Нац. акад. мистецтв України, Ін-т проблем сучас. мистецтва. — Київ, 2012. — Вип. 4. — С. 66—67.

На основе библиометрического анализа впервые осуществлено изучение научных публикаций В. Шейко — известного украинского ученого-культуролога, одного из основателей и лидеров культурологии как научной отрасли, культурологических исследований и научных школ культурологического профиля в Украине, отечественного исследователя с наивысшим рейтингом цитирования трудов.

The paper is the first attempt to examine V. Sheyko's scientific works on the basis of the bibliometric analysis. V. Sheyko is a famous Ukrainian scientist and culturologist, one of the founders and leading scientists of culturology as a field of science, cultural studies and scientific schools of culturological area in Ukraine, Ukrainian researcher with the highest ranking of citation index.

Надійшла до редакції 19 квітня 2017 року

ІСТОРИЧНІ РОЗВІДКИ

УДК 655.41:323.272](477)"1917/1920"

Ольга Васківська,
вчений секретар
Книжкової палати України

Книгорозповсюдження в Україні в роки визвольних змагань (1917—1920 рр.)

У статті досліджено особливості книгорозповсюдження в роки визвольних змагань. На основі періоджерел проаналізовано основні напрями створення українськими урядами та більшовицькою владою книготорговельної мережі.

Ключові слова: книжкові видання, книготорговельна мережа, видавничі осередки.

Функціональним призначенням книжкових видань є пропаганда суспільних, освітніх, наукових й інших спеціальних знань серед широких верств населення. У 1917 р., прийшовши до влади, Українська Центральна Рада (УЦР) прагнула залучити на свій бік якомога більше послідовників, використовуючи друковану продукцію. Уряд надав рівні права та можливості в

культурному розвитку не лише українцям, а й іншим націям і народностям, які мешкали на території України. Виходили книги українською мовою й мовами нацменшин, зокрема російською, польською, німецькою, чеською, ідиш та іншими. Сучасники зазначали, що у 1917 р. книжки, які надходили у продаж, громадяни "розхоплювали за 1—2 дні" [1].